

О. Смакула досліджував і органічні кристали, що згодом дало змогу синтезувати вітаміни А, В₂ та D. Сьогодні його лабораторія відома дослідженнями з найактуальніших проблем електроніки твердих тіл [1; с. 240].

О. Смакула крім досліджень у галузі фізики мав чимало ґрунтовних ідей про багаторівневість структури навчального процесу у вузах, про гуманізацію й екологізацію освіти, про наукову термінологію, про гармонію фундаментальних і прикладних досліджень, теорії й експерименту, які він впроваджував працюючи в університетах. Також він є автором понад 100 наукових праць різного характеру, велику монографію про монокристали, авторські патенти на відкриття та винаходи [4, с. 7].

Таким чином, О. Смакула, є одним з найвидатніших фізиків ХХ століття, який першим у світі отримав патент на виготовлення оптичної техніки. Він першим застосував поняття квантової механіки для з'ясування механічної взаємодії електромагнітного випромінювання з твердими тілами та працював з програмованими, тонкоплівковими технологіями, надчистими кристалами та монокристальними мікропроцесорами. Його діяльність охоплювали всі сучасні, актуальні й перспективні напрями фізичної науки.

Список використаної літератури

1. Довгий Я. О. Формула Смакули. // Аксіоми для нащадків. / Упорядник О. Романчук. – Львів: Меморіал. – 1992. – 544 с.
2. Козирський В., Шендеровський В. Батько сучасної оптики та космічних технологій. // Вечірній Київ. – 1999. – 14 жовтня.
3. Смакула О. Монокристали. / За ред. В. Козирського, В. Шендеровського. – К.: Рада. – 2000. – 428 с.
4. Фізичний збірник. – Львів: НТШ. – 1997. – Т. 2. – 338 с.
5. Шендеровський В. Нелегкий шлях повернення великого українця. // Українське слово. – 2001. – Ч. 20. – 17-23 травня.

Інна Косточка

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ І. ФРАНКА

У зв'язку з тим, що в сучасному житті українського суспільства відбуваються суттєві зміни в соціальному, культурно-освітньому житті українського суспільства, а це в свою чергу змушує до реформування української системи виховання. У контексті цього важливого значення набуває узагальнення і творче використання досвіду відомих освітніх діячів.

Вагомий внесок у розвиток української педагогіки зробив Іван Якович Франко (1856-1916 рр.) – педагог, письменник, драматург, філософ, поет, літературний критик, етнограф, перекладач, громадський діяч України кінця ХІХ – початку ХХ ст. Ретельне вивчення педагогічних ідей письменника дає можливість забезпечити впровадження підходів до організації та проведення виховної роботи в сучасній школі.

У ході наукового пошуку з'ясовано, що аналіз історіографічних досліджень, що до проблеми вивчення педагогічної діяльності І. Франка висвітлений у працях М. Білецької, К. Поповича, У. Кравченко знайшли відображення етапи життя І. Франка. Протягом останнього десятиліття опубліковано ряд статей М. Нечиталюка, А. Коваль, Ф. Пустової, які є першими спробами дослідити публіцистику І. Франка, визначити її специфічні риси і показати І. Франка як майстра публіцистичного слова.

Метою даної статті є висвітлення сучасних педагогічних ідей І. Франка в наш час.

Незважаючи на всю, здавалось раніше, «вивченість» [1, с. 153]. педагогічної спадщини І. Франка, сьогодні можна спостерігати в ній нові, актуальні та цікаві для нас сучасні ідеї та міркування. Вся педагогічна спадщина І. Франка потребує нового, сучасного осмислення. Письменник – закінчив Дрогобицьку гімназію, навчався у Львівському,

а пізніше в Чернівецькому університетах. У 1893 р. захистив докторську дисертацію у Віденському університеті. Іван Франко написав понад сотню наукових, художніх та публіцистичних творів, у яких торкнувся проблем педагогіки. Саме І. Франко зробив суттєвий внесок у розробку історії шкільної і університетської освіти в Україні.

І. Франко проголошував право всіх трудящих на безкоштовну освіту дітей рідною мовою, вимагав відокремлення школи від церкви, передачі шкільної справи громадським організаціям, зближення школи з життям, виступав за демократизацію школи та її відповідність до інтересів трудящих.

Відомо, що він боровся за поліпшення правового і матеріального стану вчителів, яке і в наш час є досить гострою проблемою. Багато уваги педагог надавав сімейному вихованню і особливо підкреслював роль матері у вихованні дітей. Для матері її дитина – це самий дорогоцінний скарб в житті.

Так, у поглядах І. Франка на громадянське виховання, провідне місце займають ідеї рівності, які він поширює і на сімейне життя. Він підтримує та відстоює рівність прав чоловіка і жінки, без чого «не можна говорити про жодну рівність ані про жодну вільність» [4, с. 23]. Його думка про рівність прав між чоловіком та жінкою, це єдиний спосіб побудови стабільного, справедливого суспільства.

Вихованню дітей і молоді у дусі гуманізму І. Франко надавав пріоритетного значення. Метою гуманістичного виховання для І. Франка є ідеал всебічно й гармонійно розвинутої особистості, її щастя і свобода [1, с. 34].

Також І. Франко вважає велику проблему виховання у надмірній опіці над дітьми. Це не стосується сімейного виховання, раніше діти в селі жили самостійним життям, починали працювати з раннього віку, що зовсім відсутнє в нашому сучасному житті. Критика І. Франка стосується виключно школи, але ми можемо віднести її і до наших сучасних родин. Ось його міркування: «Здається, що ми не помилились, твердячи, що саме наскрізь непедагогічна манія постійного опікування, зазирання у приватне життя учнів, поводження з ними як з немовлятами, це до крайності доведене недовір'я і відраза до всякої самостійності, до всякого вільнішого пориву юнацької думки і почуття стали примарою, яка вбиває успішний розвиток наших середніх шкіл, спотворює розуми і характери молоді» [4, с. 172]. В такому ставленні ми можемо звинувачувати і нашу сучасну школу, але ще в більшій мірі, саме українську родину, яка всілякими правдами і не правдами бореться за оцінки, огорожують дитину від будь-яких труднощів, які перед нею постають, звільняють від всяких турбот та проблем, які для них висуває сучасний світ, виконують за них всі завдання, таким чином руйнують їх характер, прояви до самостійності та відповідальності. Як виявилось і ця проблема – виховання характеру – є для нас занадто близькою, актуальною, бо життя в епоху І. Франка і наше життя – мають у собі багато спільного.

І. Франко не визнає виховання як натиск на дитину, примус до виконання певних вимог. За його словами, нерозумні, жорстокі, примусові дії дорослих породжують непотрібне терпіння, страх, сором дитини, що наносять значну біль маленькій дитячій душі. Такий підхід до справи виховання небезпечний та невиправданий, оскільки не сприяє моральному вправлянню дитини, а лише вчить її «ліпше стерегтися», бути хитрішою, завзятішою, гіршою [5, с. 153]. У цих твердженнях Іван Франко має на увазі те, що під впливом тиску дитина обирає дії та організовує свою поведінку через страх бути покараною, хоча зазвичай не погоджується з ними або не задумується над їхнім моральним змістом. На нашу думку, таке ставлення неприпустиме. Але в сучасному житті трапляються такі випадки, коли батьки просто залякують своїх дітей, і ті, боячись все виконують, і як наслідок порушення психіки у дітей, страх, що обов'язково проявиться в майбутньому.

В оповіданнях «Грицева шкільна наука» [2, с. 177], «Малий Мирон» [3, с. 65], І. Франко розкриває індивідуальність, безпосередність, природність, щирість, м'якість душі дитини, її відкритість до пізнання зовнішнього світу. Його маленькі герої своєрідні, проте кожен з них спроможний спостерігати, уявляти, мислити, відчувати й переживати, аналізувати власні дії. В оповіданнях показано, що кожна дитина – неповторна індивідуальність, але для них усіх притаманні потреби у свободі дій, безпеці, пізнанні світу, отри-

манні задоволення й успіху у взаємодії з соціальним середовищем. Саме задоволення цих вимог викликає у маленької людини позитивні самопочуття, тому вона тягнеться до того середовища, де почуває себе психологічно комфортно. У художніх оповіданнях І. Франко розкриває психологічні особливості молоді різного вікового періоду, показує, як вони проявляються у різних життєвих ситуаціях, зумовлюють відповідне реагування на зовнішні впливи. Розкриваючи внутрішній світ молодого людини, І. Франко переконує, що виховання стає ефективним, досягає певних успіхів, лише тоді, коли узгоджується з віковими особливостями, сприяє формуванню нових рис. Особливо письменник ґрунтовно висвітлює психологію дитини, учнів молодшого шкільного віку, незнання якої у процесі виховання вже змалку гальмує їхній як фізичний так і розумовий розвиток, зокрема їхніх здібностей, спричинює неуспіх у навчанні та взаємодії з соціальним середовищем, а також занижує їхню самооцінку. А самооцінка, як ми знаємо відіграє не останню роль в житті не тільки дітей, а й дорослих.

Важливе місце серед педагогічних ідей І. Франка посідає моральне виховання, що в наш час постає досить гострою проблемою. Саме у передмові до другого видання збірки казок «Коли ще звірі говорили» І. Франко пише про виховання дітей віком 6-12 років. В своїх казках письменник вбачає перевагу в тому, що вони «не розбуркують молоду фантазію дивоглядними образами заклятих замків, царів, розбійників, драконів та демонів, не тривожать молодого почуття страшними, трагічними пригодами та незрозумілими для дітей відносинами обох полів» [4, с. 221].

Ці рядки можемо порівняти з сучасними дитячими мультиками, де добро та зло так перемішані, що діти просто не в змозі відрізнити, що є добре, а що погано. Отже, на сьогоднішній день, проблема морального виховання постає ще гостріше, ніж в час І. Франка. І зараз постає питання, що сильніше впливає на формування моральності у дитини: адекватні, стійкі погляди на мораль, моральність чи незрозуміле, неадекватне трактування, яке на превеликий жаль, пропонує в наш час дітям телебачення, що може зіпсувати свідомість навіть дорослому, не говорячи вже про дітей.

Таким чином, проведене дослідження показало, що педагогічні ідеї І. Франка актуальні і в наш час. Висвітлені проблеми, які були присутніми в епоху письменника, можна спостерігати і зараз. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів педагогічної діяльності І. Франка й потребує системного розгляду та аналізу його педагогічної спадщини.

Список використаної літератури

1. Вишнівський Р. Іван Франко про виховання молоді – Дрогобич: Ред.-вид. відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2009. – 81 с.
2. Франко І. Я. Грицева шкільна наука // Франко І. Я. Зібрання творів у 50-ти т. – К.: Наук. думка, 1960. – Т. 16. – С. 177 – 183.
3. Франко І. Я. Малий Мирон. Зібрання творів у 50-ти т.– К.: Наукова думка, 1978. – Т. 15 – С. 65 – 71.
4. Франко І. Я. Педагогічні статті і висловлювання / За ред. О.Дзевєріна. – К.: Рад. школа, 1960. – 300 с.
5. Франко І. Я. Попереднє слово (до збірки: Христіан Зальцман. Книжка приказок про те, як не належить поводитися з дітьми. Переклав Теодор Біленький. Львів, 1900) / І. Франко. Збір. творів : у 50 т. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. 32.